

Братя Грим
Железният Ханс

Живял в старо време един цар, край двореца на който имало обширна гора, дето се срещал всякакъв дивеч. Пратил веднъж царят един ловец да му убие сърна, но ловецът не се върнал вече.

– Сигурно му се е случило някакво нещастие – рекъл царят.

Пратил на следния ден двамина други ловци да го дирят, но и те не се върнали. Свикал тогава той на третия ден всички свои ловци и заповядал:

– Пребродете цялата гора и не се връщайте, докато не намерите и тримата!

Ала и от тези ловци нито един не се върнал в двореца, нито се мярнало някое от кучетата, които ловците повели със себе си. От този ден нататък никой вече не се осмелявал да отиде в гората и тя потънала в дълбоко мълчание и самота; само някой орел или ястреб прелитал от време на време над нея.

Цели четири години продължило това и най-сетне пред царя се явил един непознат ловец, който търсел препитание и изявил готовност да отиде в опасната гора. Ала царят не се съгласил и рекъл:

– Нечестива е тази гора и се опасявам, че участта ти няма да бъде по-добра от онази на другите. Няма да излезеш жив от гората.

Ловецът отговорил:

– Господарю, дръзвам да сторя това на своя отговорност, защото не зная какво е страх.

Навлязъл ловецът с кучето си в гората. Не минало много време, ето че кучето надушило следи на дивеч и тръгнало по тях. Но след като направило няколко крачки, изправило се пред едно дълбоко блато и не могло да продължи напред. В същия миг от водата се протегнала една гола ръка, сграбчила го и го завлякла на дъното.

Видял това ловецът, върнал се, довел трима мъже с ведре и им поръчал да изгребат водата.

Като стигнали близко до дъното, намерили легнал там един див човек, кожата на когото била кафява като ръждиво желязо, а косите му се спускали над лицето и стигали до колената. Вързали го с въжета и го завели в двореца.

Всички изпаднали в голяма почуда, като видели дивия човек, а царят заповядал да го затворят в желязна клетка, да я поставят наред двора, и забранил под страх от смъртно наказание да се отваря вратата на клетката. Дал на царицата да пази ключа. От този ден нататък всеки можел да ходи пак спокойно в гората.

Царят имал осемгодишен син, който веднъж играел на двора. Както

играел, изгървал топката си и тя паднала в клетката. Приближил се той и рекъл на дивия човек:

– Дай ми топката!

– Няма да ти я дам, докато не ми отвориш вратата – отвърнал дивия човек.

– Няма да отворя, царят забрани – рекло момчето.

Отишло си, но на другия ден пак дошло да си иска топката. Ала дивият човек пак рекъл:

– Отвори ми вратата!

Момчето не го послушало.

На третия ден царят отишъл на лов, момчето дошло пак и рекло:

– Дори да искам, не мога да отворя вратата: нямам ключ.

Тогава дивият човек рекъл:

– Ключът е под възглавницата на майка ти, оттам ще го вземеш.

Момчето, на което много се искало да си прибере топката, не му мислило и донесло ключа. Вратата се отваряла трудно и момчето притиснало пръста си. Когато се отворила цяла, дивият човек излязъл, дал топката на детето и хукнал да бяга. Изплашило се момчето, запищяло и викнало подире му:

– Хей, диви човеко, не бягай, защото ще ме бият!

Върнал се дивият човек, дигнал момчето, сложил го на рамената си и бързо побягнал към гората.

Прибрал се царят в двореца, видял празната клетка и попитал царицата как се е случило това. Царицата не знаела нищо, подирела ключа, но не го намерила, повикала момчето, но никой не се обадил. Царят пратил хора да го търсят из полето, но никъде не го открили.

Тогава той се досетил какво е станало и голяма печал се вселила в царския дворец.

А дивият човек стигнал в мрачната гора, свалил момчето от раменете си и му рекъл:

– Баща си и майка си няма да видиш вече, ще останеш при мене и аз ще те гледам, защото ти ме освободи, пък и ми е жал за тебе. Ако изпълняваш всичко, каквото ти поръчвам, тук ще ти бъде добре. Имам достатъчно съкровища и злато, повече от всекиго другико на света.

Нагласил на момчето постеля от мъх и то заспало, а на другата заран го завел до един кладенец и рекъл:

– Видиш ли, този златен кладенец е ясен и бистър като кристал. Ще седнеш край него и ще пазиш да не падне нищо вътре, защото ще го размъти. Аз ще дохождам всяка вечер да проверявам дали изпълняваш

заповедта ми.

Седнало момчето на края на кладенеца, гледало как във водата от време на време се мяркала някоя златна рибка или златна змия и внимавало нищо да не падне вътре.

Веднъж, както седяло, притиснатият по-рано пръст внезапно го заболял тъй силно, че то неволно го натопило във водата. Дръпнало го веднага назад, но видяло, че целият се е покрил със злато и колкото да се мъчило да изтрие това злато от пръста си, то останало непокътнато.

Вечерта дивият човек, който се наричал Железният Ханс, дошъл, погледнал момчето и попитал:

– Какво е станало с кладенеца?

– Нищо, нищо – отвърнало момчето и държало ръката си зад гърба, да не види той позлатения пръст.

Но дивият човек рекъл:

– Топнало си един пръст във водата. Тоз път ще ти се размине така, но внимавай да не изпуснеш пак нещо в кладенеца.

Още в зори на другия ден седнало момчето до кладенеца и пазило. Пръстът пак го заболял и го го потъркало в главата си, но за беда един косъм паднал във водата. Извадило го то веднага, но и косъмът бил цял позлатен.

Дошъл Железният Ханс и вече знаел какво се било случило.

– Изпуснало си косъм в кладенеца – рекъл той. – Ще ти простя и този път, но ако се случи за трети път, то кладенецът ще се размъти и ти не ще можеш да останеш повече при мене.

Седнало на третия ден момчето до кладенеца и не мърдало пръста си, макар че усещало силна болка. Ала почнало да се отегчава и се загледало в отражението на лицето си във водата. И тъй като се навеждало все повече и повече, защото искало да види отблизо очите си, дългите му коси паднали от рамената във водата. Изправило се то веднага, но всичките му коси вече били позлатени и сияели като слънце. Можете да си представите колко се изплашило горкото момче! Извадило кърпичката си и я вързало около главата си, за да не види нищо дивият човек.

Ала когато дошъл, Железният Ханс знаел вече всичко и рекъл:

– Махни кърпата!

Разсипали се златните коси. Момчето как ли не се извинявало, но нищо не му помогнало.

– Ти не издържа изпитанието и не можеш да останеш повече тук. Тръгни по света да научиш какво е сиромашия. Но тъй като нямаш лошо сърце и аз ти мисля доброто, ще ти позволя едно: ако изпаднеш в

беда, иди в гората и викни: „Железни Ханс!“ Аз ще дойда и ще ти помогна. Силата ми е голяма, по-голяма, отколкото можеш да си представиш, а злато и сребро имам в изобилие.

Напуснал царският син гората и тръгнал по утъпканите и неутъпкани пътища и вървял, вървял, докато накрая стигнал в един голям град. Потърсил работа, но не намерил, пък и не бил учил нищо, с което да може някак да се изхрани.

Отигъл най-сетне в двореца и попитал дали нямат някаква работа за него. Дворцовите прислужници не знаели какво може да върши, но им се понравил и му рекли да остане. После готвачът го взел на служба при себе си и рекъл, че може да носи дърва и вода и да мете пепелта.

Веднъж готвачът нямал никого друго под ръка и му поръчал да занесе ястията на царската трапеза; но тъй като царският син не искал да видят златните му коси, не свалил шапката от главата си.

На царя никога не било се случвало подобно нещо, та рекъл:

– Когато носиш ястията на царската трапеза, трябва да си сваляш шапката.

– Не мога да я сваля, господарю, защото имам лош кел по главата отвърнал момъкът.

Тогава царят пратил да повикат готвача, нахокал го и го попитал как е можал да вземе на служба в готварницата такова момче. И заповядал веднага да го изгони.

Ала готвачът се съжалил и го разменил с градинарчето.

Сега царският син трябвало да сади цветя в градината и да ги полива, да върти мотиката и лопатата, да работи на студен вятър и в лошо време.

Веднъж през лятото работел сам в градината. Денят бил толкова горещ, че царският син си свалил шапката, за да се поразхлади. Но щом слънцето огряло косите му, те засияли така, че отразените лъчи заиграли в спалнята на царкинята и тя станала да види какво е това. Съгледала момчето и му подвикнала:

– Хей, момче, донеси ми китка цветя!

Сложил той бързо шапката на главата си, набрал полски цветя и ги вързал на китка. Като се качвал по стълбата, срещнал го градинарят и рекъл:

– Как можеш да носиш на царкинята китка от такива прости цветя? Набери веднага други, но подири най-хубавите и най-редките!

– О, не – отвърнало момчето, – дивите ухаят по-силно и ще й харесат повече.

Като влязъл в стаята, царкинята рекла:

– Свали си шапката, неприлично е да стоиш с шапка на главата пред мене!

Той пак отговорил:

– Не бива, защото главата ми е покрита с кел.

Протегнала тя тогава ръка, свалила шапката от главата му и златните коси се разсипали по рамената му – за радост на окоето. Той понечил да побегне, но тя го хванала за ръката и му дала шепа жълтици.

Отишъл си той, но нехаел за жълтиците. Дал ги на градинаря и рекъл:

– Подарявам тия жълтици на децата ти да си играят с тях.

На другия ден царкинята пак му наредила да ѝ донесе китка полски цветя и когато той дошъл, веднага посегнала да свали шапката му, но той я хванал здраво с две ръце. Дала му царкинята пак шепа жълтици, но той не искал да ги задържа за себе си, а ги дал на градинаря да си играят децата му.

На третия ден се случило същото: царкинята не успяла да му дръпне шапката, но и той не склонил да вземе жълтиците.

Не след дълго над страната надвиснала опасност от война. Събрал царят войската си, но не знаел дали ще устои срещу неприятеля, който го превъзхождал и имал много по-голяма войска.

Тогава младият градинар рекъл:

– Аз съм вече голям и искам да отида на война, дайте ми кон!

Другите се изсмели и рекли:

– Като заминем, избери си кон. Ние ще оставим някой от конете в конюшната.

След като заминали, той отишъл в конюшната и извел коня на светло: бил хром с единия крак и куцал. Въпреки това момъкът го яхнал и се запътил към тъмната гора. Като стигнал до гората, викнал три пъти:

– Железни Ханс!

Викал тъй силно, че гората закънтяла. Явил се веднага дивият човек и попитал:

– Какво искаш?

– Искам един як кон, за да отида на война.

– Ще ти дам и кон, и нещо повече.

Върнал се дивият човек в гората и след малко един коняр довел на момъка жребец, който пръхтял силно и скачал необуздало. Подире му вървяла голяма войска; войниците носели железни доспехи и мечовете им святакали на слънцето.

Предал момъкът куция кон на коняря, метнал се на другия и повел войската. Като наближили бойното поле, видял, че голяма част от царските войници са избити, а останалите живи се готвят да отстъпят. В този миг момъкът се понесъл напред с железната си войска, налетял като буря на враговете и поразил всеки, който се изпречвал пред него. Враговете ударили на бяг, но момъкът бил неотстъпно по петите им и не престанал да се бие, докато не паднал последният неприятелски войник. Но вместо после да се върне при царя, той по обиколни пътища завел войската си пак в гората и извикал Железния Ханс.

– Какво искаш? – попитал дивият човек.

– Вземи си жребеца и войската и ми върни куция кон.

Както поискал, така и станало: яхнал той куция си кон и поел назад.

Когато царят се завърнал в двореца, насреща му дошла царкинята и му честитила победата.

Не аз изтръгнах победата – – рекъл й царят, – – а един непознат рицар, който ми се притече на помощ с войската си.

Царкинята попитала кой бил този рицар, но сам царят не знаел и отвърнал:

– Той се увлече да преследва неприятеля и аз не го видях вече.

Отишла тогава царкинята при градинаря и го попитала какво прави помощникът му. Изсмял се градинарят и рекъл:

– Току-що се върна на куция кон. Другите почнаха да му се подиграват и да викат: „Дойде си нашият куцльо“. Питаха го също: „Зад коя драка лежа и спа, докато трая битката?“ Но той отвърна: „Бих се с всички сили и без мене щяхте лошо да си изпатите!“ Тогава те се разсмяха още по-силно.

По-късно царят рекъл на дъщеря си:

– Ще устроя голямо празненство, което ще трае три дни, и ти ще хвърлиш една златна ябълка. Може би ще дойде и непознатия рицар.

Като известили за празненството, момъкът отишъл в гората и повикал Железния Ханс.

– Какво искаш? – попитал дивият човек.

– Да уловя златната ябълка, която ще хвърли царкинята.

– Добре, смятай, че си я уловил вече. – отвърнал Железният Ханс.

– Освен това ще ти дам червена ризница и ще яхнеш горд алест жребец.

Като настъпил уреченият ден, момъкът долетял на коня, смесил се с рицарите и никой не го познал. Царкинята излязла напред и хвърлила златната ябълка сред рицарите. Уловил я той, смушил веднага коня си и изчезнал.

На втория ден Железният Ханс му дал бяла ризница и бял кон. Уловил момъкът пак ябълката, но не останал нито миг по-дълго там, а препуснал с коня и се загубил от очите на всички.

Разсърдил се царят и рекъл:

– Това не е редно! Той е длъжен да се яви пред мене и да назове името си.

Дал заповед, ако рицарят, който улови ябълката, пак побегне, да го преследват и ако не се върне доброволно, да го понижат с копията си.

На третия ден Железният Ханс дал на момъка черна ризница и вран жребец. Момъкът пак уловил ябълката. Но когато смушил коня и препуснал, царските хора се понесли подире му и един от тях дошъл толкова близко до него, че с върха на меча си го ранил в единия крак. Момъкът все пак успял да се отскубне от преследвачите си. Но конят му подскочил тъй високо, че шлемът паднал от главата на конника и тогава преследвачите видели, че косите му са златни. Върнали се и доложили на царя всичко.

На другия ден царкинята попитала градинаря къде е помощникът му.

– Работи в градината. Този чудак също присъствувал на празненството и се върна чак снощи. Показа на децата ми три златни ябълки, които бил спечелил там.

Царят заповядал да го повикат и той се явил, но пак с шапка на главата. Тогава царкинята отишла при него, свалила шапката и златните му коси се разсипали по раменете. И сега той бил толкова хубав, че всички се възхитили.

– Ти ли си рицарят, който идваше всеки ден на празненството, като всеки път носеше доспехи в друг цвят, и който улови трите златни ябълки? – попитал царят.

– Да, аз – отвърнал момъкът, ето и ябълките! – Извадил ябълките от джоба си и ги подал на царя. – Ако искаш повече доказателства, можеш да видиш раната, която ми нанесоха твоите хора, когато ме преследваха. Но аз съм също рицарят, който ти помогна да победиш неприятеля.

– Виждам, че ти дължа благодарност – рекъл царят. – Мога ли да ти се отплатя с нещо?

– Да можеш – отговорил момъкът. – Дай ми дъщеря си за жена!

Засмяла се девойката и вметнала: Този човек не се спира пред нищо.

Отишла при него и го целунала.

На сватбата дошли баща му и майка му и много се зарадвали, защото отдавна били загубили всяка надежда, че някога ще видят пак сина си.

Но като седнали около сватбената трапеза, музиката внезапно замлъкнала, вратите се разтворили и в залата влязъл някакъв горд цар с голяма свита. Запътил се право към жениха, прегърнал го и рекъл:

– Аз съм Железният Ханс. Една вещица ме беше превърнала в див човек, но ти разтури магията. Всички съкровища, които притежавам, ще станат твои.

КРАЙ

© Димитър Стоевски, превод от немски

Brüder Grimm
Der Eisenhans

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране и разпознаване: Виктор, 2003

Публикация: Най-хубавите приказки на Братя Грим, издателство „Отечество“, София,
1996

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2291>]